

"Zbořte tento chrám": Konec mosaického systému

Charles Hunting

Ke konci Ježíšova působení a na vrcholu jeho popularity Matouš uvádí následující: "Když vjel do Jeruzaléma, celé město bylo vzrušeno. 'Kdo je to?' ptali se lidé a zástupy odpovídaly: 'To je prorok Ježíš z galilejského Nazareta'" (Mt 21:10-11; REB použit v celém textu s výjimkou míst, kde je to uvedeno). Jan ve svém zkráceném líčení Ježíšova překvapivého přerušení obchodního jednání v Chrámu zaznamenává výzvu Židům: "Jaké znamení nám ukážeš, když vidíš, že děláš takové věci?" Ježíšova záhadná poznámka zněla: "Zbořte tento chrám a za tři dny ho znovu vztyčím" (Jan 2:19). Po tomto setkání Ježíšova činnost neunikla orlím zrakům náboženských hlídačů psů. Mesiáš přesto pokračoval ve svém pravidelném vyučování v Chrámu, ačkoli "velekněží, zákoníci a přední muži se ho snažili zničit, ale nenašli nic, co by mohli udělat, neboť všechen lid visel na jeho slovech" (Lk 19:47, 48).

Ti, kdo věří, že Ježíš byl především učitelem etiky s novým náboženským nádechem a Spasitelem, který přišel hlavně zemřít za naše hříchy, přehlédli dynamické poselství, jímž vyzval izraelský národ. Šlo o nové království osvobozené od římské nadvlády. Boží království mělo nakonec získat politickou nadvládu nad světem. Bylo to království, které Izraeli opakovaně předpovídali starověcí proroci (Dan 2:44; 7:18, 22, 27; Zach 14:9 atd.). Současní bibličtí historici vystihli skutečnou podstatu poselství Mesiáše Ježíše. Ohlásilo velkolepý obrát událostí pro izraelský národ a vytvoření "nového světového řádu". V nedávném pořadu Petera Jenningsa na stanici ABC o "neodolatelném Ježíšově příběhu" vystoupili přední učenci, kteří potvrdili zřejmou skutečnost, že "Boží království", jádro evangelia, je termín veskrze politický. Jeden z nich, prof. N. T. Wright, kanonický teolog z Westminsterského opatství, napsal:

"Ježíš oznamoval poselství, slovo Boha Smlouvy s Izraelem....Byl zvěstovatelem, nositelem naléhavého poselství, které nemohlo počkat, nemohlo se stát předmětem akademické debaty. Vydával veřejnou výzvu, jako když někdo zakládá novou politickou stranu a svolává všechny a každého, aby se přihlásili a pomohli vytvořit nový světový řád. Starý obraz Ježíše jako učitele nadčasových pravd, nebo dokonce hlasatele v podstatě nadčasové výzvy k rozhodnutí, bude muset prostě zmizet. Jeho ohlášení Království bylo varová-

ním před blížící se katastrofou, výzvou k okamžité změně smýšlení" (N. T. Wright, *Jesus and the Victory of God*, s. 172, 173).

Dokud si tuto základní skutečnost křesťanského evangelia neuvědomíme, bude skutečný obraz Ježíše fatálně zastřený. Pro mnoho lidí, kteří si neuvědomují, co Ježíš ve skutečnosti byl, jsou jeho činy v dnešní moderní době do značné míry odkázány k nicotnosti.

"Musím zvěstovat Boží království i jiným městům, neboť k tomu jsem byl poslán" (Lukáš 4:43). Tímto formálním prohlášením o cíli nám Ježíš poskytl jasný popis svého mesiášského programu. Jak ale mohla jeho výbušná akce v chrámu prospět jeho poslání pro Království? Tento muž s nikoli neobvyklým jménem Ježíš (Ješua), narozený v dělnické rodině, který se cítil dobře mezi méně než elitou, byl považován za silnou politickou hrozbu establishmentu. Samotný dynamismus jeho osobnosti a politicky podbarvený obsah jeho poselství adresovaného porobenému národu nevyhnutelně upoutal představivost jeho posluchačů.

O tom není pochyb: Ježíš byl vnímán jako hrozba pro náboženský a politický establishment. Marek 11:18 píše o touze orgánů Chrámu Ježíše zabít: "Velekněží a zákoníci se o tom [o očistě chrámu] doslechli a hledali způsob, jak ho usmrtit, neboť se ho báli, protože celý zástup byl uchvácen jeho učením". Zdálo se, že jeho zázraky potvrzují pravost jeho poslání na rozdíl od neúspěchu předchozích rádoby Mesiášů. Proč by se však v této době, poté, co po celou dobu svého působení sledoval zneužívání chrámu, měl pouštět do provokativního činu, který by mohl jen urychlit jeho smrt? Jeho násilné vniknutí do chrámu muselo mít daleko větší význam než jen jako jednání frustrovaného reformátora v emocionálním záchvatu. Co stálo za jeho dramatickým zásahem do srdce izraelské bohoslužby, centra služby národa Bohu?

Tento článek je napsán s cílem nabídnout odpovědi na tyto otázky – odpovědi s dalekosáhlými důsledky pro způsob, jakým dnes chápeme křesťanskou víru. V Ježíšově době byl jeden problém zřejmý. Izrael v rámci stávajícího náboženského systému fatálně selhal. Bylo zapotřebí nového poselství, které by se obrátilo jak k Izraeli, tak ke všem národům. Toto nové poselství znamenalo definitivní rozchod s Mojžíšem.

Konec mosaického systému

Vyzýváme vás k pečlivé a otevřené pozornosti při zvažování důkazů (Skutky 17:11).

Matouš, Marek a Lukáš umísťují Ježíšovo očistění chrámu ke konci Mesiášova působení na zemi. Všechna čtyři evangelia popisují jeho triumfální vjezd jako Mesiáše jako vrcholnou událost jeho kariéry. Z celkového obrazu vyvozujeme, že tyto události byly záměrně naplánovány. Byly to Ježíšovy nejsilnější symbolické činy, které zdůrazňovaly smysl jeho královského mesiášského programu.

Ježíš shromáždil velké množství stoupenců z okolního venkova. Tento zástup ho chtěl dříve učinit králem (Jan 6:40). Masa Židů podporovala Ježíšovo tvrzení, že je dávno slíbeným Mesiášem, ačkoli jen úzký okruh lidí chápal, jak má být mesiášský program naplněn. Ježíšův veřejný pochod do chrámu se konal v období celonárodního svátku, což zajišťovalo maximální publicitu. Jako součást svého doprovodu s sebou vzal oslavovaného, vzkříšeného Lazara. Lazar byl také označen chrámovými úřady za osobu určenou k zavraždění (Jan 12,9-19).

Pokud chtěl Ježíš uskutečnit veřejný čin, který by ukázal slabost a zranitelnost Chrámu, teď byla ta správná chvíle. Jeho lidový apel ukazoval, že už nemá být považován za neškodného kazatele, který pouze nově nahlíží na zavedené náboženské zásady. Ježíš byl charismatickou silou, jejíž poselství ohrožovalo kontrolní základnu politických a teologických "ins". Stejně jako každá náboženská svatyně, Vatikán katolicismu, mormonský chrám následovníků Josepha Smithe nebo Mekka, svaté město islámu, byl chrám centrem všeho, co symbolizovalo židovskou víru. Těm, kteří měli tuto svatyni na starosti, hrozila ztráta kontroly nad myšlením lidí.

Ježíš počítal s tím, že je třeba zavést něco nového a dramatického. Změny náboženského ducha nebylo možné dosáhnout pouhým vylepšením starobylého systému. Ježíšova hlavní myšlenka byla tato: Obnovení osobní a národní svobody nebylo možné dosáhnout způsobem, jakým Izrael dosud směřoval své síly. Bojovným mesiášům se opakovaně nepodařilo odstranit římskou botu z krku. Svobodný Izrael by nevznikl prostřednictvím politických intrik nebo povstání.

Bůh dal Izraeli skvělý soubor zákonů – ochranný příkop proti vábení rozbujelého pohanství, zrádné přitažlivosti okolních národů a jejich vlastním sebe-destruktivním vlastnostem. Každý úsek života Izraele, zemědělské postupy, osobní hygiena a strava podléhaly božské legislativě. Tyto zákony, které stanovovaly normy i tresty za přestupky, spravovalo kněžstvo. Aby si Izraelci neustále připomínali Boží přítomnost ve svém středu, byl postaven skutečně velkolepý Chrám a uzákoněn soubor každoročních svatých dnů, které měly Izraeli zachovat vědomí jeho jedinečného národního poslání být světlem světa a vzorovým státem.

Navzdory božské zářivosti systému jeho účinnost podkopávala lidská slabost, aby přinesl kýžený výsledek. S příchodem Mesiáše se však objevil nový program. Ježíš to zcela jasně vyjádřil svým klasickým výrokem: "Zákon a proroci byli až do Jana. *Od té doby se hlásá Boží království*" (Lk 16:16). S Janem (Mt 3:2) a Ježíšem (Mt 4:17; Mk 1:14, 15) nastala nová éra. Poselství, které bylo předtím skryté před celým světem, mělo odhalit božský plán na přetvoření světa, "který měl být uskutečněn, až dozraje čas" (Ef 1:10). Nový plán byl revoluční. Znamenal, že na slibech daných Abrahamovi (Gn 12:1-4; 13:14; 15:18; 17:7, 8 atd.) se mohou *rovným dílem* podílet Židé i pohané. Jak toho však mělo být dosaženo? Mosaický systém selhal i u vyvoleného národa. Jak se dalo očekávat, že se nepřátelský pohanský svět podřídí vůli Boha Izraele?

Do upadajícího systému plného zákonů, nespravedlnosti, politických intrik, náboženského zmatku a národní poroby se narodil Ježíš. Jako slíbený Mesiáš byl nositelem nového politického poselství o záchraně národa a světa před zkázou. Jak dnes víme, toto poselství a varování Izraeli zůstalo tragicky nevyslyšeno. Židovský národ jako celek "vzpurného" Mesiáše přehlížel nebo se mu bránil (Jan 1:11). Následovalo zničení židovského chrámu v roce 70 n. l. a rozptýlení lidu mezi národy světa. Chrám a ideály, které představoval, byly tak silně zneužity, že jeho symbolika nyní bránila tomu, co Bůh plánoval. Ježíš předpověděl tragédii, která měla postihnout jeho lid, a nařikal: "Ó Jeruzaléme, Jeruzaléme, město, které vraždíš proroky a kamenuješ vyslané posly! Kolikrát jsem toužil shromáždit tvé děti, jako slepice shromažďuje pod svá

křídla svá kuřátka, ale nedovolilo jsi mi to. Podívej! Tam je tvůj chrám, Bohem opuštěný a zrušený." Doba užitečnosti chrámu a mosaického systému, který prosazoval, byla u konce! (Mt 23:37-38).

Pro své poselství obnovy a naděje si Ježíš vybudoval mocenskou základnu mimo centra osídlení, v oblasti severní Galileje. Vydal nový soubor norem, které měli splňovat ti, kdo byli pozváni ke kralování v jeho nadcházejícím království. Starý mosaický systém, božsky vyhlášený na hoře Sinaj, byl pro nový program Království nevhodný.

Vědom si (jako všichni skuteční reformátoři), že jeho poselství bude špatně pochopeno, Ježíš své posluchače uklidnil slovy: Říkám vám: "Nemyslete si, že jsem přišel zrušit Zákon, ale naplnit ho... Amen, pravím vám, dokud trvá nebe a země, nezmizí ze Zákona ani písmenko, ani tečka, dokud se nestane všechno, co se má stát. Každý, kdo odloží i ten nejmenší *požadavek Zákona* a učí tak jednat druhé, bude mít v nebeském království nejnižší místo." Nebe a země stále trvají a *Tóra ve svém zvýšeném významu*, jak ji učil Ježíš – jako "naplněná" novým významem -, je stále velmi platná. Všimněte si však, že "požadavky zákona" byly jiného řádu než ty, které byly dány Mojžíšovi a vykládány vůdci Izraele. "Říkám vám, že pokud se neukážete mnohem lepší než zákoníci a farizeové, nikdy nemůžete vejít do nebeského království." Tak varoval Ježíš (Mt 5:17-20).

Představením slov Nové smlouvy (podle Matouše v pěti blocích poučení) Ježíš učil své učedníky, že "*požadavky zákona*" uvedou člověka do správného vztahu s Bohem a člověkem. V novém systému bude vládnout milosrdenství, spravedlnost a víra. Tohoto ideálu nebyl mosaický vzor kvůli lidské slabosti schopen dosáhnout. V důsledku toho bylo třeba změnit kněžství a zákon i srdce lidí – ne zrušit veškerý zákon, ale *změnit* ho!

Pětkrát na počátku své služby v Matoušově evangeliu 5:21 a dále Ježíš jasně ukazuje, že mosaický zákon není konečným vodítkem. Ježíš obhajoval nový směr s ohledem na to, co mělo být listinou pro celý svět. Řekl: "Slyšeli jste (od předků) ale *já* vám říkám toto ...". "Mojžíš vám dovolil rozvod pro tvrdost vašich srdcí, ale *já* říkám..." (Mt 24:7). Šlo o výslovný přechod od mosaických předpisů k jeho vlastnímu

vзору milosti a pravdy (srov. Jan 1:17 pro kontrast mezi Mojžíšem a Ježíšem; také Mt 19:12 pro Ježíšův nemosaiický pohled na eunuchy; Dt 23:1). Ježíš nyní zaujímá Mojžíšovo místo: "*Já* jsem cesta, pravda a život, nikdo nepřichází k Otci než skrze *mne* [ne skrze Mojžíše]... Milujete-li *mě*, poslouvejte *má* přikázání" (Jan 14:6, 15). Tím nepopíráme, že mosaický systém byl ustanoven Bohem, ale pokud Bůh viděl potřebu změny, mohl ji svobodně provést. Činitelem změny byl v tomto případě nový Prostředník, konečný "Mojžíš", člověk Mesiáš Ježíš (1 Tim 2:5), člověk, jakým měl podle Božího záměru být.

Změny byly dramatické. Ježíš obešel zavedený chrámový obětní systém, když prohlásil, že má moc odpuštět hříchy. Není divu, že toto tvrzení vyvolalo mezi představiteli Chrámu zděšení. "Ten člověk se rouhá," křičeli, když Ježíš ochrnutému muži řekl: "Vezmi rozum do hrsti, synu můj, tvé hříchy jsou odpuštěny." Ježíš na jejich obvinění odpověděl prostě tak, že muži řekl: "Vstaň a chod', vezmi si své lůžko a jdi domů." Na adresu profesionálních teologů, zákoníků, řekl: "Abych vás *přesvědčil*, že Syn člověka má na zemi moc *odpuštět hříchy*, uzdravím tohoto člověka" (Mt 9:2-7). Zákoníci, kteří si uvědomovali, že tato naznačená revoluce představuje nepřijatelnou hrozbu pro tradiční praxi, zůstali nepřesvědčeni a nepřátelsky naladěni.

Všimněte si další Ježíšovy *změny* zákona týkající se očišťování. "Při jiné příležitosti svolal lid a řekl mu: 'Poslouvejte mě všichni a pochopte toto: Nic, co do člověka vchází zvenčí, ho nemůže poskvřnit; ne, poskvřňuje ho to, co z člověka vychází.' Jeho učedníci tomu nerozuměli. Pokáral je: 'Jste tak otupělí jako ostatní? Copak nechápete, že nic, co do člověka vchází zvenčí, ho nemůže poskvřnit, protože to nevchází do srdce, ale do žaludku a odchází do kanalizace?' *Tímto výrokem prohlásil všechny pokrmy za čisté*" (Mk 7:14-20).

Ve Skutcích 10 bylo zapotřebí působivého vidění, které Petrovi pomohlo vymazat celoživotní indoktrinaci. Musel se vyrovnat se skutečností, že poselství je nyní otevřeno pohanskému světu a zákony o čistém a nečistém jídle jsou pro nové podmínky nevhodné. Poselství evangelia o Království by bylo značně omezeno, kdyby byl pohanský svět nucen dodržovat mo-

Konec mosaického systému

saické zákony o jídle. V některých částech světa by taková omezení nebyla možná. Pavel, který čelil výhradám nových věřících ohledně jídla, napsal ve svém dopise církvi v Římě: "Všechno, co vím od Pána Ježíše, mě přesvědčuje o tom, že nic [týká se jídla] není samo o sobě nečisté; jenomže pokud někdo něco považuje za nečisté, pak je to pro něj nečisté... Všechno je čisté" (Řím 14:14, 20). Pavel popírá rozdíl mezi tím, co je společné (*koinos*), a tím, co je čisté. Odmítá nečisté (*akarthatos* - "nečisté od přirozenosti") tvrzením, že "všechny věci jsou nyní čisté (*katharos* - "čisté od přírody"). Není to otázka zákona, ale svědomí. Trvat na tom, že apoštol byl horlivým zastáncem židovských potravinových zákonů, se zdá být parodií na jeho jasná slova. Pavel vzal obě slova používaná ve Starém zákoně k označení "obyčejného" a "nečistého" a obě popřel. (Zde apelujeme na naše přátele z různých skupin dodržujících sobotu, aby přehodnotili některé své základy, aby se nestalo, že budou zaměňovat dvě neslučitelné smlouvy). (Bude pokračovat...)

Autor listu Židům 13:9 pokračuje v našem tématu o nahrazení mosaického systému novou smlouvou, kterou zavedl Ježíš. Tvrdí, že: "Je dobré, abychom získávali vnitřní sílu z Boží milosti, a ne z pravidel o jídle, která *těm, kdo je dodržovali, nikdy neprospívala.*" Staré vzorce chování odumírají ztěžkae. Petr musel být veřejně pokárán za to, že sklouzl zpět k zastaralým způsobům myšlení. Pavlovo napomenutí v listu Galatským 2:14 je jasné: "Když jsem však viděl, že se jejich chování neslučuje s pravdou evangelia, řekl jsem Kéfovi před celým shromážděním: 'Když ty, který ses narodil a vyrostl jako Žid, žiješ jako pohan, jak můžeš trvat na tom, že pohané musí žít jako Židé?'" Žid Petr se správně učil a žil jako křesťan jiný život, ale vracel se k mosaickému způsobu života. To je zvyk některých lidí i dnes. Znovu postavit bariéru, která kdysi oddělovala Židy a pohany, je zásadní chybou ve výkladu Nového zákona. "Žít jako Žid", když to znamená žít podle dočasných mosaických předpisů, je znevážení biblického křesťanství.

Nebezpečí, že zaměňujeme dvě Smlouvy, spočívá v tom, že Ježíšovu mesiášskou víru učiníme pro potenciální konvertity nepřítahlivou nebo nerealizovatelnou (podobně jako přisuzovat Ježíši víru v Trojici vyvolává neodůvodněné nepřátelství ze strany židů a

muslimů). Mosaické potravinové zákony by v mnoha částech světa způsobovaly zbytečné potíže. Měly by záležitosti týkající se jídla vylučovat pohany ze správného vztahu s Bohem, který vydal zákony speciálně pro izraelský národ pod Zákonem?

Ježíš v Matoušově evangeliu 12:6 naboural autoritu chrámu a mosaického systému, když řekl: "Je tu něco většího než chrám." Větší než chrám? To byla jeho odpověď farizeům, když kritizovali učedníky za trháni obilí během oficiálního izraelského sabatu. Ježíš argumentoval Starým zákonem: "Nečetli jste, co udělal David, když jeho muži měli hlad? Šel do Božího domu a jedl posvátný chléb, ačkoli ani on, ani jeho muži neměli právo ho jíst, pouze kněží. Nebo jste snad v Zákoně nečetli, že v den sabatu kněží v chrámu porušují sabat, a přesto nejsou vinni? Kdybyste věděli, co znamená tento text: 'Milosrdenství žádám, ne obět', neodsuzovali byste nevinné. Vždyť Syn člověka je Pánem sabatu." Upozornujeme tak na skutečnost, že i během platnosti Zákona existovala *skupina lidí, kteří nepodléhali omezením dodržování sabatu*, čtvrtého přikázání. Ježíš dále poznamenal, že zákon obřizky má ve skutečnosti přednost před sabatem, pokud osmý den chlapcova života připadne na sabat. S více než náznakem svého revolučního záměru Ježíš poukázal na to, že ani za starozákonního režimu nebyli kněží vázání národním zákonem o sobotě. Mohli pracovat v chrámu a zůstat nevinní. Oč více jsou tedy královští novozákonní kněží, křesťané (1 Petr 2:9), osvobození od dodržování sabatu? Toto nové kněžstvo pracuje na podpoře a údržbě nového chrámu, Kristova těla.

Je zcela zřejmé, že Ježíš chtěl ukázat, že zákony o sabatu byly nahrazeny v případech, kdy naléhavé lidské potřeby vyžadovaly akt milosrdenství. A jeho tvrzením, že je "Pánem sabatu", vstupuje do hry nový pohled na celý právní systém. Je to Ježíš, nikoli Mojžíš, kdo je nyní vykladačem zákona. Ježíš poznamenal, že strádající kráva v příkopu v sobotu si zaslouží zvláštní péči. Oč víc by to měl být člověk, jehož rodina v Saúdské Arábii hladoví, protože jeho národní zákony stanovily pátek jako oficiální den odpočinku a sobotu jako den práce? Mohla by se ekonomika stravování na arktickém severu natolik zradikalizovat, aby se tamní křesťané mohli vyhnout konzumaci všech "nečistých" velryb a tuleňů?

Národnímu Izraeli byl dán sabat sedmého dne jako součást jedinečné smlouvy s jeho Stvořitelem. Sabat nikdy nebyl součástí Abrahamovy smlouvy (Dt 5:3). Dodržování sabatu ve starověkém Izraeli nevyžadovalo od jeho občanů žádnou víru. Ve skutečnosti by bylo trapné nedodržovat sabat sedmého dne jako den odpočinku. Otázka: Co dnes lidé v zemích vzdálených od Izraele, jejichž národní zákony jsou takové, že zaměstnání, školní docházka dětí a zakazující náboženské zvyky by zajistily katastrofu, kdyby se od věřících vyžadovalo dodržování Mojžíšových zákonů a mosaického sabatu? Byla by to obrovská oběť. Ježíš v souvislosti se sabatem řekl: "Milosrdenství žádám, ne oběť" (Mt 12:7).

Otázku sabatu objasnil apoštol Petr na konferenci svolané za účelem rozhodnutí, co se požaduje od obrácených pohanů. Debata vznikla, když někteří trvali na tom, že "tito pohané musí být obřezáni a *musí dodržovat Mojžíšův zákon*". Petrova odpověď ve stručnosti zněla, že Bůh si ho vyvolil, aby oznámil, že "pohané mají slyšet a věřit *poselství evangelia* ... a Bůh nedělá rozdíl mezi nimi a námi. Očistil jejich srdce *vírou*". Pak se zeptal ctihodné rady: "Proč nyní zkoušíte Boží trpělivost tím, že na ramena těchto konvertitů nakládáte jho, které jsme my ani naši předkové nebyli schopni unést? Vždyť my věříme, že jsme spaseni stejným způsobem jako oni: z milosti našeho Pána" (Sk 15:5-11). Sotva je třeba říkat, že Petr tím míní, že proces spásy nelze usnadnit "dodržováním Mojžíšových zákonů".

Vše, co bylo třeba říci o novém křesťanském "uchopení" právního systému, Ježíš neřekl, když byl s učedníky na zemi. Bylo ponecháno na apoštolech prvního století, aby Mesiášovy pokyny rozvinuli a aplikovali. Žádný z opravdových apoštolů (i přes dočasný Petrův výpadek) se nevymykal trvale platným pokynům stanoveným vzkříšeným Ježíšem a předávaným duchem. Poněkud ironicky bylo ponecháno na apoštolu Pavlovi, vzděláním předním legalistovi, aby poskytl největší pochopení pro změnu oproti mosaickému systému a také důvod pro novou linii. Tomuto tématu jsou věnovány celé oddíly knihy Galatským. Lekci osvobození od mosaických omezení se učil pomalu a bolestně. Stejně tak je tomu i dnes.

Pavel mluvil k pohanskému světu o dnes již přežitým *rozdělení na Židy a pohany*. Snažil se přesvědčit odpůrce, kteří kvůli židovskému vlivu chtěli opět na zbytcích mosaického systému: "Kdysi jste byli [pohané] odděleni od Krista, vyloučeni ze společenství Izraele, cizí Božím smlouvám a slibům, které jsou s nimi spojeny. Váš svět byl bez naděje a bez Boha. Kdysi jste byli daleko, nyní jste ve spojení s Kristem ... Vždyť on sám je náš pokoj. On učinil pohany a Židy jedním a zbořil hradbu, která je oddělovala." Jak bylo této úžasné situace dosaženo? "Vždyť on *zrušil Zákon s jeho pravidly a předpisy*, aby z obou vytvořil jedno společenství v sobě samém, a tím nastolil pokoj ... neboť skrze něj [Ježíše, nikoli Mojžíše nebo Zákon] máme obojí stejný přístup k Otci v jednom duchu" (Ef 2:12-18). A tento duch byl duchem přijatým při přijetí Ježíšova evangelia o Království (Gal 3:2), stejně jako Ježíš popsal přijetí semene evangelia o Království jako nezbytnou jiskru nesmrtelnosti (Mt 13:19; Lk 8:11,12).

Mohlo být nějaké jasnější vyjádření zásadní změny Zákona než to, které podal tento brilantní a horlivý bývalý stoupenec Mozaiky?

Pavel neustále bojoval s tímto problémem, který stále trápil mnoho církevních sborů. Galatským řekl: "Vy poštelili Galatští!... Vy, před jejichž očima byl Ježíš Kristus otevřeně ukázán na kříži! Odpovězte mi na jednu otázku: Dostali jste toho ducha *tím, že jste zachovávali Zákon*, nebo tím, že jste uvěřili poselství evangelia?... Podívejte se na Abraháma; on vložil svou víru v Boha a tato víra mu byla počítána za spravedlnost... Na druhé straně ti, kdo spoléhají na poslušnost Zákona, jsou pod kletbou" (Gal 3:1nn).

Celá Pavlova premisa v listu Galatským spočívala v tom, že legalisté hlásali falešné evangelium – ne to, které hlásal Kristus. Pavel nejjasněji shrnul svůj argument *pro změnu Zákona*: "Moc, kterou máme, pochází od Boha; je to on, kdo nás zmocnil jako služebníky nové smlouvy, *nikoliv litery, ale duchovní*; neboť litera odsuzuje k smrti, ale duch dává život. Služba, která přinášela smrt a která měla písemnou podobu na kameni, byla napsána s takovou slávou... i když ta sláva... měla brzy zaniknout... Vskutku, sláva, která kdysi byla, není žádnou slávou; zastínila ji ještě větší sláva ... Není na nás, abychom dělali to, co dělal

Konec mosaického systému

Mojžíš; ten si zakryl tvář závojem, aby Izraelci nemohli hledět na konec toho, co zaniká. V každém případě se jejich mysl uzavřela, protože *stejný závoj je tam dodnes, když se čte poučení ze Staré smlouvy, a nikdy není odstraněn, protože teprve v Kristu je odstraněn. Vskutku dodnes, kdykoli se čte Mojžíšův zákon, leží nad myslí posluchače závoj.* Ale jak říká Písmo: "Kdykoli se obrátí k Pánu, závoj je odstraněn" (2 Kor 3:5 a násl.). Skutečnost toho, co Ježíš učil jako služebník Nové smlouvy, je zastřena, když jsme připoutáni k mosaickému systému. Podle Pavla i "trocha kvasu prokvasí celé těsto" (Gal 5:9).

Pavlovy občasné ústupky mosaickému vzoru byly pouze účelové, aby nepohoršily ty, kteří se považovali za podřízené Zákonu. A nemůže být pochyb o tom, který Zákon přicházel v úvahu. Pavlova slova by se neměla rozpouštět s tvrzením, že mluvil pouze o tom, zda je, nebo není *pod trestem* Zákona. Tento argument je jen *účelovým* pokusem vyhnout se radikálnímu apoštolovu učení. Pavel to vyznává: "K Židům jsem se choval jako Žid, abych získal Židy, to znamená, že k těm, kteří jsou pod Zákonem, jsem se choval jako pod Zákonem..., ačkoli sám *nejsem podřízen Zákonu*; nejsem mimo Boží Zákon, ale *podřízen Kristovu Zákonu*" (1 Kor 9:20, 21). Když Pavel psal Timoteovi, jasně řekl, že Mojžíšův zákon byl určen pro porušovatele zákona, a v listu Galatským 3 se píše, že nyní již zastaralý zákon byl prozatímním vychovatelem, který měl lidi přivést ke Kristu a většímu zákonu Kristovu. Tento křesťanský zákon spočíval v lásce k Bohu a lásce k bližnímu. "Neste břemena jedni druhých, a tak naplňte Kristův zákon" (Gal 6:2). Jak se ritualizuje vzájemné nesení břemen? Jak ritualizujete lásku nebo vytváříte pravidla pro lásku? Mosaický systém, umožňující "spravedlivé války", dokonce "svatou válku", agresivní a obrannou, oko za oko, tuto odpověď neposkytoval. Tuto odpověď mohl přinést pouze Ježíš a změna srdce prostřednictvím ducha evangelia Království. "Kéž by se mě stále báli..." (Dt 5:29). Jako národ však nikdy nedosáhli takového smýšlení, aby byli poslušní.

Křesťan by měl hledat způsoby, jak sloužit laskavými skutky. Tento postoj v praktické rovině překonává sentiment ze známého muzikálu: "Bůh stvořil člověka, aby sloužil bližnímu, ale při troše štěstí nebude doma". "Čisté a neposkvrněné náboženství je navště-

vovat vdovu a sirotka v nouzi" (Jak 1:27) a ujistit se, že jsou doma!

Změna od Starého k Novému zákonu, pokud jde o obřízku, jasně spojuje *radikální změnu v Zákoně* se změnou kněžství. Židům 7:11-12: "Kdyby však bylo možné dosáhnout dokonalosti prostřednictvím levitského kněžství (na jehož základě byl lidem dán Zákon), nebylo by třeba, aby vznikl jiný druh kněze, popsany jako kněz z řádu Melchisedechova... Změna kněžství však musí *znamenat změnu v Zákoně.*" (Žid 12:12) Tělesná obřízka byla jedním z nejhluběji zakořeněných izraelských zákonů. Židé byli označováni jako "Obřízka". Obřízka byla znamením smluvního vztahu mezi Bohem a Abrahamem. Fyzický úkon obřízky měl přednost před zákonem o sabatu. Přesto byla opuštěna fyzická forma, *nikoli duchovní princip* obřízky. Duchovní ekvivalent – obřízka srdce – zůstal zachován. Obřízka byla "zduchovněna", stejně jako zákon o sabatu (sabatech). Pro znovuzavedení obou požadavků není žádné ospravedlnění. Křesťané jsou nyní známí jako "Boží Izrael" (Gal 6:16) na rozdíl od Izraele těla (viz 1 Kor 10:18). Jsme "pravá obřízka" (Fil 3:3). Celý systém Nové smlouvy je přenesením do nové a brilantní tóniny. Proč tuto novou melodii ničit tím, že ji smícháme se zastaralými melodiemi Mojžíšovými? Je pravda, že obětní systém nebyl prostě odstraněn. Byl nahrazen novým systémem. List Židům vyzývá k jinému typu oběti, k další *změně v Zákoně, nikoli ke zrušení.* "Skrze Něho [nový chrám] přinášíme Bohu ustavičně oběť chvály... A nezanedbávejte konání dobra a sdílení, neboť takové *oběti* se Bohu líbí" (Žd 13:15, 16). Trval by snad někdo na tom, že to musí být doprovázeno fyzickým zabitím holuba?

Pavel galatské církvi jasně řekl, že "Bůh poslal svého Syna, narozeného z ženy, narozeného pod Zákonem, aby vykoupil svobodu pro ty, kdo byli pod Zákonem, abychom dosáhli postavení synů" (Gal 4:4-5). Poté je pokáral: "Jak se můžete vrátit k těm slabým a zchátralým živlům? Proč chcete znovu vstoupit do jejich služeb? Zachovávejte *zvláštní dny a měsíce, roční období a roky*" (v. 9-10). Pavel však se svou myšlenkou nekončí. Je zapotřebí další interakce tohoto kartáče s mojžíšským systémem. "Řekněte mi nyní, vy, kteří tak toužíte být pod Zákonem, neposloucháte, co Zákon říká?... Sinaj [kde byl dán Zákon *včetně Desatera* jako základ Smlouvy] představuje dnešní Jeruzalém,

neboť on i jeho děti jsou v otroctví" (v. 21-25). Slovo otroctví označuje starou smlouvu v příkrém rozporu s pravdou evangelia o Božím království, jak ji hlásal Ježíš, která nám umožňuje být svobodní (Jan 8:32). Poznání Pravdy, evangelia, jak ho hlásal Ježíš, je klíčem ke svobodě.

Podobně i autor listu Židům vidí omezení starého mosaického systému daného na Sinaji: "Ne k hmatatelnému, planoucímu ohni Sinaje jste přišli, k jeho temnotě, šeru a vichřici... Ne, přišli jste k hoře Sion, městu živého Boha, nebeskému Jeruzalému [Jeruzalému budoucnosti]... a k Ježíši, prostředníku nové smlouvy..." (Žd 12:18-24). Když je člověk ponořen do kodexu, který byl dán Mojžíšovi pro izraelský národ, je nanejvýš obtížné nechtít po tomto žebříku šplhat jako po měřitelné připomínce úspěchu vlastních skutků.

Pavel popřel, že by někdo měl právo na titul Žid, pokud je jeho status pouze tělesný. "Skutečný Žid je ten, kdo je Židem vnitřně a jeho obřízka je ze srdce, duchovní, nikoli doslovná" (Řím 2:29). Říká církvi v Kolosech: "Vždyť jste s ním byli pohřbeni ve křtu a v tomto křtu jste také byli spolu s ním vzkříšeni k životu *skrze svou víru* v činnou Boží moc... A ačkoli jste byli mrtví kvůli svým hříchům... On vás přivedl k životu s Kristem... zrušil pouto... proti nám s jeho *zákonnými požadavky* [ne "*zákonnými tresty*"], odložil je a přibil je na kříž... Nedovolte proto nikomu, aby se na vás obořil kvůli tomu, co jíte nebo pijete, nebo kvůli slavení svátků, novoluní či sabatu. *Ty nejsou víc než stínem toho, co mělo přijít; skutečnost patří Kristu*" (Kol 2:12-17). Pro Pavla všechny tři druhy dodržování předpisů stojí a padají společně. Pokud někdo trvá na zachování týdenního sabatu, pak jsou stejně závazné i svaté dny a novoluní. Pro Pavla je celý systém jeden - "stín". Bylo by svévolné zachovávat jednu nebo dvě formy dodržování a třetí ne.

Apoštolové pouze pokračovali v díle, které Ježíš začal, když kolem sebe začal budovat zcela nové společenství – mesiášské společenství, jehož úkolem bylo nést velké prorocké poselství o naději a svobodě pro všechny, zprávu o příchodu Království na zemi. "Pojďte ke mně všichni, kdo jste unaveni a jejichž břemena jsou těžká; já vám dám odpočinout. Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne [učte se mému evangeliu o Království a Kristovu zákonu] a nalezne-

te odpočinek pro své duše. Neboť mé jho je snadné nést, můj náklad je lehký" (Mt 11:29-30).

To se o Mojžíšově zákoníku říci nedá. Předávání radostné zvěsti o evangeliu Království zbytku světa se neřídilo sinajskou dikcí. Přesto někteří dodnes, všichni s dobrým svědomím, chtějí trvat na tom, že sobota, svaté dny, novoluní a zákony o jídle jsou krásné zvyky, které musí dodržovat všichni. Tento Mojžíšův zákoník, ve své době pro izraelský národ brilantní, by byl nesnesitelným břemenem neslučitelným s lehkým břemenem, které slíbil Kristus. Mohla by většina lidí slavít den odpočinku při každém novoluní?

Měli bychom žasnout nad velkou milostí, kterou Bůh poskytl prostřednictvím svého Syna, když udělil evangelijní naději na Boží království celému světu. Ty, kteří by se mohli obávat, že život bez Sinaje bude volný a že nyní budeme moci zabíjet, cizoložit, krást, toužit po majetku a zanedbávat své rodiče, by měl Kristus zákon uklidnit. Zdá se být zřejmé, že zákon lásky k bližnímu by takové jednání vylučoval. Tak to řekl Ježíš ve svém novém poučení, Kázání na hoře.

Pro ty, kdo by se cítili ohroženi, kdyby byli křesťané Nové smlouvy osvobozeni od povinnosti dodržovat sedmý den od západu slunce do západu slunce, by měl být list Židům 4:4 a následující poučný: "Písmo někde o sedmém dni říká: 'Bůh sedmého dne odpočinul od všeho svého díla' [všimněte si, že *Bůh*, nikoli Mesiáš, byl aktivním vykonavatelem stvoření] a ve výše uvedeném verši čteme: 'Nikdy nevstoupí do mého odpočinku'. Z toho vyplývá, že skutečně existují někteří, kteří mají do tohoto odpočinku vstoupit, a že ti, kteří poprvé uslyšeli radostnou zvěst, do něj kvůli nevěře nevstoupili." Nešlo o to, že by v pátek při západu slunce přestali pracovat, ale o to, že nepřijali Kristova ducha a smýšlení, a tím nevstoupili do "sabatního odpočinku, [který] čeká Boží lid: každý, kdo vstoupí do Božího odpočinku, odpočívá od svých skutků, jako Bůh od svých" (v. 9, 10). Tento druh odpočinku se vztahuje na každý den v týdnu.

Jozue vedl děti Izraele do zaslíbené země. Dostali národní zákon, který byl vlastní Izraeli. Navzdory důslednému dodržování soboty přivedly bouřlivé dějiny Izraele na pokraj další smutné éry, exilu – daleko od odpočinku, který pro něj Bůh určil. V Jeremiášově

Konec mosaického systému

době spoléhání na opakovanou mantru, že je chrám může zachránit, ukazovalo, jak daleko jsou jejich srdce vzdálena od pravé víry. "Toto praví Pán zástupů... 'Napravte své cesty a své skutky... Nedůvěřujte klamným slovům, která říkají: "Toto místo je chrám Pána, chrám Pána, chrám Pána!" Toto vaše heslo je lež, nedůvěřujte mu" (Jer 7:3, 4).

Presto byl Izrael stále národem, který Bůh určil k tomu, aby vyslechl život zachraňující poselství, jež se zaměřilo na zcela nové téma. Dlouho očekávaný Mesiáš přišel se svým oživujícím evangeliem o Království, poselstvím, které mělo zahrnout i národy světa (Mt 24:14). Ježíš svému lidu vytrvale ukazoval, že doba chrámu a všeho, co představoval, se chýlí ke konci. Jím opatrovaný Zákon byl pro období hlásání Království celému světu nedostatečný. Slovem i skutkem hlásal, že jedině on má odpovědi na neskutečně obtížné problémy, kterým národ čelil. Petr toto učení obhajoval prohlášením, že pod nebem není dáno žádné jiné Jméno (tj. systém víry), skrze které by mohl být spasen každý člověk z každého národa (Sk 4:12).

Když Ježíš uvažoval o dramatickém narušení chrámu, "jeho učedníci si vzpomněli na slova Písma: 'Horlivost pro tvůj dům mě pohltí'. Židé Ježíše vyzvali: 'Jaké znamení můžeš ukázat, abys ospravedlnil svůj čin?' 'Zbořte tento chrám,' odpověděl Ježíš, 'a ve třech dnech ho znovu vztyčím.' Židé řekli: 'Stavba tohoto chrámu trvala šestačtyřicet let. Chystáš se ho znovu postavit za tři dny?' Ale chrám, o kterém mluvil, bylo jeho tělo. Po jeho vzkříšení jeho učedníci pochopili plnou sílu těchto slov. Uvěřili Písmu a slovům, která Ježíš řekl" (Jan 2:17-22).

Z pravidel a rituálů nevyrůstají zcela nové způsoby myšlení. Laskavost nelze uzákonit. Vycházejí ze způsobu života v duchu evangelia Království. Laskavost stále udržuje božský princip oběti. K obětování musela být přinášena nepoškozená zvířata, nikoli chromá a umírající. Bohu jde o lidi, ne o zvířata. Naše laskavost musí být upřímná. Pavel se připojuje ke sboru novozákonních učitelů, kteří nás vyzývají: "Neste břemena jedni druhých, a tak naplňte Kristův zákon." V tomto smyslu je třeba, abychom si navzájem nesli břemena. Zákony nebyly "odstraněny". Byly nově interpretovány na nové rovině v duchu. Zákon neposkytoval cestu k životu. K Bohu se přibližujeme skrze

nového prostředníka a jeho novozákonní učení, stejně jako skrze jeho smrt a vzkříšení. Nahrazením chrámu jsme uvedeni do nového věku ducha. Nedělní vzkříšení znamená začátek nového systému:

"Když vstal z mrtvých v první den týdne, ukázal se nejprve Marii Magdaléně" (Mk 16:). Tato dříve demonizovaná dáma se těšila výsadě prvního exkluzivního rozhovoru se vzkříšeným Mesiášem. Neděle byla skutečně určeným "třetím dnem od chvíle, kdy se to všechno [ukřížování] stalo" (Lk 24:21). Toto putavé téma zaměstnává pisatele listu Židům 7:18, 19: "Dřívější pravidla jsou zrušena jako neúčinná a neúčinná, protože zákon nic nepřivedl k dokonalosti, a zavádí se lepší naděje, skrze niž se přibližujeme k Bohu." Celý mosaický systém byl pozastaven. Při Mesiášově smrti byla chrámová opona roztržena, rozervána odshora dolů. Oddělení mezi Židy a pohany již neexistovalo. V tomto okamžiku a po Ježíšově vzkříšení se novým Chrámem stalo Kristovo tělo, do něhož se mohly zapojit všechny národy na základě pokání, víry v Ježíšovo evangelium o Království a křtu (Mk 1:14, 15; Sk 8:12; 28:23, 31), nezávisle na obětech a legalizmu chrámových nařízení.

Jestliže mosaická úprava vytvořila klima, které mělo přivést svět do kontaktu se Stvořitelem, proč to měnit? Proč odstraňovat tento systém, tak slavnostně a slavně vyhlášený na Sinaji? Odpověď zní: Zákon na Sinaji nebyl posledním Božím slovem.

Pavel se nikdy neodvolával na Genesis 2:3, aby schválil sobotu sedmého dne jako povinnost pro křesťany. Neudělal to ani žádný z novozákonních autorů. Abraham nebyl chválen jako první za poslušnost Zákonu obřizky jako cesty ke správnému postavení před Bohem. Tento obřad přišel až poté, co Abraham dostal Boží pečeť schválení kvůli své víře v Boží přísliby, že obdrží zemi/království a oslavované semeno, Mesiáše. "Abraham uvěřil Bohu a bylo mu to počítáno jako spravedlnost." To je novozákonní heslo, ale není to středobod mosaického zákoníku. Abraham nebyl povinen zachovávat sobotu. Vrátit se k polovičatému mosaickému systému navzdory neustálým protestům Nového zákona proti němu znamená riziko zavedení jiného evangelia, které nemá moc zachraňovat (viz celou Pavlovu argumentaci v listu Galatským).

Aby to nikdo nepochopil špatně, Pavel říká: "Řekněte mi nyní, vy, kteří tak toužíte být pod Zákonem, neposloucháte, co Zákon říká?" (Gal 4:21 - ten Zákon, který nám dává pocit vlastní spravedlnosti). "Takové přesvědčení nepochází od Boha, který vás povolal. Pamatujte, že trocha kvasu 'prokvasí všechno těsto'" (Gal 5:8, 9). Tato směs Mojžíšova zákona s jeho pravidly a rituály, Boží milosti a Kristových zákonů je katastrofálně matoucí směs. Ničí jednoduchost univerzálního Kristova evangelia, které je nyní prostředkem k tomu, aby se poselství o Božím království dostalo do celého světa.

"Ti, kdo spoléhají na poslušnost Zákona, jsou pod kletbou" (Gal 3:10). "Znovu vám zdůrazňuji, že každý člověk, který přijme obřízku, je povinen dodržovat celý Zákon. Když se snažíte být ospravedlněni na základě Zákona, jste odříznuti od Krista: sami jste se postavili mimo Boží milost" (Gal 5:3, 4). Pointa by sotva mohla být jasnější. Taková svoboda od Zákona však není svobodou k nečinnosti. Je to svoboda vstoupit do služby Kristu při šíření Kristova evangelia, tj. evangelia o Království, Lk 9:60: "Jděte a všude hlásejte Království."

"Musíte pochopit, bratři, že odpuštění hříchů je vám nyní zvěstováno skrze Krista. Právě skrze něho je každý, kdo má víru, zproštěn všeho, pro co nebylo zproštěno podle Mojžíšova zákona" (Sk 13:38, 39).

Žádné rituální oběti zvířat, zákon o jídle, dodržování sobot, novoluní nebo svatých dnů, desátky ani zvláštní oběti nemohou posílit naše postavení u Boha. Bůh "jistě miluje radostného dárce", ale nejde jen o opakování starozákonního předpisu o desátcích, který Pavel nikomu nevnucoval.

Když se Ježíš ve své službě plně věnoval hlásání evangelia o Království, začal odstraňovat všechny překážky, které by bránily jeho poselství, jež světu přinášelo život. Slepotu, která lpí na zastaralých starozákonních předpisech, lze odstranit jedině v Kristu. Kristovy příkazy jsou prosté. Začínají shrnutím víry: "Království Boží se přiblížilo [a nyní imperativ]: Čiňte pokání a věřte evangeliu o Království." (Mk 1:14, 15). "Slyš, Izraeli, Pán, náš Bůh, je jeden Pán" (Mk 12:28 a dále). Rámec víry je stále židovský monoteismus. Ježíš nezná žádnou trinitární nebo binitární modifikaci víry. Víra v jediného Boha Izraele a v Ježíše jako přislíbeného Mesiáše, plus požadavky lásky k bližnímu a bratru, shrnují víru. Tento nový systém nás osvobozuje, abychom se mohli soustředit na příkaz vzít na svá bedra úkol, který pro Ježíše znamenal vrchol: "Musím hlásat evangelium o Království i v jiných městech, k tomu jsem byl pověřen" (Lk 4:43). Toto pověření nyní přechází na jeho církev, která má pod jeho dohledem od Boží pravice zvat muže a ženy všech národů, aby "činili pokání a věřili evangeliu o Království", nové cestě zahrnující novou naději, kterou můžeme přistupovat k Bohu (Žd 10:20).